

MEDVĖGALIO PILIAKALNIS

JUOZAS MICKEVIČIUS
Danutės MUKIENĖS nuotraukos

Šalia buvusio Karliškės dvaro (Beržų k., Kaltinėnų vlsč.), prie vieškelio Kaltinėnai–Paežeris, yra Medvėgalio aukštuma, kurią juosia lyguma. Toje aukštumoje yra Medvėgalio piliakalnis, Alkos, Piliorių, Aukos kalnai, kūrgrinda ir keletas kitų žilą praeitį menančių, dažnai žemaičių lankomų istorinių vietų.

Medvėgalio piliakalnis yra 8 km į šiaurės vakarus nuo Kaltinėnų, 12 km į pietus nuo Varnių. Tai aukščiausiais ir vienas iš didžiausių Žemaičių krašto piliakalnių. Jo ilgis 102 m, plotis – 30 m, virš jūros lygio jis pakilęs 234,6 metro. Aikštelė lygi. Nuo aikštelės iki papėdės pelkės yra 80 metrų. Piliakalnio šlaitai labai statūs. Vakariniam šlaite yra dvi trikampės terasos.

Medvėgalyje keliose vietose buvo rasta žmonių kaulų. Čia randama akmeninių kirvukų ir strėlių galų. Anksčiau dažnai būdavo randama žalvarinių ir geležinių archeologinių radinių (F. V. Pokrov-

Medvėgalis ir jo prieigos

skij, *Archeologičeskaja karta Kovenskoj guberniji, Vilnius, 1899*).

Aukščiausias Žemaičių kalnas Medvėgalis savo grynu, slėpiniu grožiu ir senovės padariniais, daugelio žinovų nuomone, yra svarbesnis už Trakų pilies griuvėsius. Nuo Medvėgalio kalno žiūrėdamas į apačią išvysi, kaip saulėje žiba tolimų ežerų vanduo. Sakoma, kad nuo Medvėgalio kalno gali pamatyti net keturiolikos bažnyčių bokštus. Tolumoje mėlynuoja Šatrijos viršūnė (nuo Šatrijos iki Medvėgalio yra ne mažiau kaip 35 mastai).

Apie Medvėgalį įvairių pasakojimų vis dar gali išgirsti ne tik aplinkiniuose kaimuose, bet ir už kelių ar keliasdešimt kilometrų nuo čia (M. Biržiška, *Lietuvos geografija*, 1917 m, p. 32).

Švedų karo metais į kalną, sako, vedęs urvas, kuriame buvusios geležinės durys. Kartą palei kalną ganėsi trys šimtai švedų arkliai. Nelauktai užpuolusi žemaičių kariuomenė ir sugriebusi juos, bet patys švedai spėję kalno požemio urve pasislėpti.

Medvėgalis esąs užburtas. Ant kalno buvę suolų, į kuriuos susėsdavę iš kalno išėję kareiviai ir mergaitės. Rusų kariuomenė juos iš urvų išvilijusi ir atgal nebeįleidusi.

Medvėgalis

Kartą į Medvėgalio pilies požemių urvą įleidę į pintinę įdėtą berniuką, o kai po kiek laiko jį ištraukę, vaiko oda buvusi nulupta.

Papasakojo 52 metų amžiaus I. Straukas iš Girvainių kaimo (Laukuvos vlsč., Šilalės r.). Užrašė Birutė Straukaitė

Kartą pilį, kuri buvo ant Medvėgalio kalno, užpuolė kryžiuočiai. Visi pasislėpė pilyje. Kryžiuočiai, negalėdami į pilį patekti, ėmė laukti, kol ten kils badas. Kai pilies gynėjams pritrūko maisto, pilies vadas kreipėsi į savo karius ir paklausė, ar kas nors negali nueiti į Šatrijos pilį ir pranešti tos pilies gynėjams apie Medvėgalio pilį ištikusių nelaimę. Iš karių neatsirado nė vieno, kuris būtų pasakęs, kad nori eiti. Po kelių valandų atėjo dvi vaidilutės ir sako pilies vadui: „Mudvi galim.“

Vadas mielai sutikęs išleisti vaidilutes į Šatriją. Anksti ryte, kai kryžiuočiai dar miegojo, vaidilutės išėjo iš pilies. Už miško buvęs ežeras. Per ežerą, vieno metro gilumoje, buvęs paslėptas kelias. Vaidilutės žinojo, kur jis yra, tai perėjo ežerą ir pasiekė Šatrijos pilį. Tos pilies kariuomenė tuoj išvyko gelbėti savo brolių. Kryžiuočiai buvo sumušti. Pagal tuos žodžius – „Mudvi galim“ – ir buvęs pavadinintas kalnas – Medvėgalis.

Užrašė O. Švanauskaitė

Vakarais žmonės vengia lankytis ant Medvėgalio piliakalnio. Išmušus dvyliktai valandai, prasiveriančios juodos landynės ir kaip numirėlio akys spoksančios mėnesienos šviesoje. Vidurnaktį esą sudreba visas kalnas nuo trimių garsų ir arklių kanopų trenksmo, o iš landynių pradeda lįsti kailiais apsirengę, barzdoti lietuviai. Prisišliantys iš kapų ir kryžiuočiai. Susirenka kariai sulaužytus šarvus ir užverda žiauri žūtubūtinė kova.

Visas kalnas dunda nuo trenksmų ir šauksmų. Ant kalno vyksta mūšis, o jo papėdėje nieko negirdėti.

1939 m. užrašė Šilalės vidurinės mokyklos IV klasės mokinė Eugenija Žymantaitė

1328 m. rudenį kryžiuočių didysis magistras Verneris paprašė popiežiaus, kad šis Vakarų Europoje paskelbtų kryžiaus žygį į Lietuvą. Popiežius sutiko. Ordinas paprašė vykti į žygį čekų karalių Joną.² Tais metais čekų karalius sutiko dalyvauti žygyje. Kryžiuočiai nudžiugo. Sujudo Europoje riteriai. 1328 m. pabaigoje prie prūsų sienos pritarėjo čekų karalius Jonas su savo išsidabinusiu dvaru, net su karaliene Elžbieta, vyresniuoju sūnumi Karoliu, Moravų margrafu bei savo riterių būriu. Netrukus jie buvo prie Faltenburgo. Atvyko čia ir kryžiuočiai.³ Didysis magistras atsivedė 250 naujųjų riterių, kurie

Pilorių kalnas

prisidėjo prie rinktinės karaliaus kavalerijos, kurioje buvo 300 vyrų. Iš viso kariuomenėje buvo 1 800 vyrų, neskaitant pėstininkų (paprastų kareivių). Buvo nutarta žygį pradėti žemaičių žemėse.

Žiema buvo šalta, nepalanki karo žygiui. Tuo metu didelei kariuomenei apsiėmė vadovauti pats karalius ir Didysis magistras (mistras). Kariuomenė netoli Ragainės persikėlė per Nemuną ir Jūros pakrantėmis ėmė žygiuoti link Medininkų, tikėdamasi pakeičiui paimti Medvėgalio pilį. Po ilgai trukusio šturmo, vasario 1-ąją, Medvėgalio gynėjų įgula pasidavė, nes buvo per silpna atsilaukyti prieš tokį stiprų priešą. Su kryžiuočiais atėję maldininkai, patekę į pilį, stebėjosi čia radę 12 pėdų aukščio pagonį. Tai buvęs tikras milžinas. 3 000 apylinkės gyventojų puolė maldininkams po kojų, prašydami, kad jiems būtų palikta gyvybė. Didysis magistras būtinai norėjo visus išžudyti, bet pasipriešino karalius ir liepė visus gyvus palikti, tačiau tik su tokia sąlyga, kad jie apsikrikštys. Taip norėta tą žygį pateisinti, sudaryti galimybę pilies gynėjams „pagerbti svečius“. Daug žemaičių tada apsikrikštijo, kiti davė užstatus.⁴

Parengta pagal publikaciją, išspausdintą laikraštyje „Tiesa“ (1959 m. kovo 21 d., Nr. 66)

¹ P. Tarasėna, *Lietuvos archeologijos medžiaga*, Kaunas, 1928 m., p. 182.

² Duch. pag. 168.

³ Chr. Boh. pag. 1762.

⁴ Iš Antano Juozapavičiaus *Medininkų-Varnių monografijos*, p. 78.

